

Ioannes Ludovicus Prasch

‘Arminius’

Tragoedia
(1678)

Jan-Wilhelm Beck
Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg
August 2010

Argumentum

Ex Taciti Annal. lib. II cap. LXXXVIII

Ceterum Arminius, abscedentibus Romanis et pulso Maroboduo, regnum affectans, libertatem popularium adversam habuit petitusque armis, cum varia fortuna certaret, dolo propinquorum cecidit; liberator haud dubie Germaniae et, qui non primordia populi Romani sicut alii reges ducesque, sed florentissimum imperium laccessierit, praeliis ambiguus, bello non victus. septem et triginta annos vitae, duodecim potentiae explevit caniturque adhuc barbaras apud gentes.

<Personae>

Nemesis

Arminius

Servus

Sacerdos

Oraculum

Sesithacus

Explorator

Nuntius

Segovistus

Segimundus

Christianus

Chorus Druidum

Actus primus

Nemesis

Nem. Regnare coelo numen, ardenti tuens
E nube, quicquid audet humanus furor,
Quicquid malorum civibus cives struunt,
Altosque grandi spiritus dextra premi,
Haec ipsa magno ostendet exemplo dies. 5
Quis illa decora nescit, Arminium quibus
Cumulavit aether ac prope aequavit sibi?
Vix arma poterat ferre, vix longum puer
Stringebat ensem, castra cum Latii sequens
Et hostium artes hostium damno bibens 10
Patrias cohortes rexit. adiecit statim
Suos honores Roma, prudenti metu,
Civemque blanda dixit auctumque annulo
Et equo favere partibus monuit suis.
Qua laude iuvenem Varus occisus manu, 15
Dum iura saeva reddit armatis, ferat,
Loquatur ingens acris Augusti dolor,
Et Teutoburgi celebre testetur nemus.
Tres fudit alas tresque legiones, super
Senas cohortes. purpurat late solum 20
Cruore et arma spiritu cassa aggerat.
Suspensa patriis signa praeferunt diis
Et fixa truncis ora nobilium ducum,
Rhenique fine cohibet Italiam metus.
Iam iam tenebat perfida captum manu 25
Magnus Segestes, aequior Romae socer,
Vlturus etiam vincla Boiocali ducis;
Verum soluto mox catenarum probro,
Quod ipse tulerat, iussit auctorem pati.
Hinc quam perito fascino Germanicum, 30
Belli moram, vocavit in saltus nigros
Mediosque casses! namque simulata fuga,
Subito resistens et manum silva abditam
Ciens, Latinos in fugam veram impulit.
Negatur huic et terra: Romanae bibunt 35
Aquilae paludem; missa quin secum retro
Auxilia vertunt ac metu caeco obterunt.
Quid haustum atroci clade Caecinam loquar,
Cum se sub armis cingeret vallo irritus,

Cum victor amnes montibus celsis agens 40
 Obrueret hostem et figeret telis equos
 Ipsumque casus paene protereret ducem?
 Non alia palma maius Arminio decus
 Maestive plus laboris Ausonibus tulit;
 Omnisque poterat funditus legio rapi, 45
 Si rem liceret ire consilio Arminii.
 Iam Cariovalda totque Batavi nobiles
 Caesi ad Visurgim totque superati inclyta
 Virtute casus, nonne semideum probant
 Delentque Bacchum? cessit extremo stupens 50
 Quirinus, arma nulla iam Drusus movet,
 Sed pugnat astu. quid diem verbis moror?
 Vnum triumphis dum Latinis Teutona
 Opponit aether, vix satis constat fides
 Animusque fastis et Sibyllarum omini. 55
 Aliis petita est Roma pubescens adhuc
 Et primi in aevi flore non adeo valens;
 Ast hic adultam masculis armis premit
 Docetque pacem et gentibus gentem gravem
 Mulctat mea vi. insuper Maroboduo 60
 Pulso, tropaeum laudis immensae tulit;
 Qui nomini Italo, Caesari si qua est fides,
 Magis timendus Pyrrho et Antiocho fuit.
 Tanquam dedissent rebus hanc legem dii:
 Quemcunque metuit orbis, Arminius domet. 65
 Haec iuvenis egit. vicit aetatem suam;
 Nihilque ferme iam reservatum polo est,
 Quod capere posset dives Arminii sinus.
 Omnes labores Herculis magni tulit
 Omnesque laurus; et deus iamiam audiet. 70
 Dabit columnas huic quoque ambitio sacras;
 Id nempe solum restitit, postquam domi
 Se tam potentem sensit, ut tristi iugo
 Patriam implicaret, cuius imperium modo
 Defendit armis, sospes eiusdem fide. 75
 Spernit vocari primus: et regis decus
 Nomenque sumit. parva me questam scias:
 Dominator optat Teutonum dici, modo
 Ductor Cheruscus. imminet Boreae plagae
 Et Occidentis. quae negat Tethys sola 80
 Glessique puri dirimit Oceanus ferax,
 Spe iuncta poscit. hac via famam ampliatur.
 Egregia vero fama, quam spondet scelus
 Et iuris aequi finis et patriae probrum.
 Quin et cruoris Teutoni fundit mare 85

Rapidoque sequitur ense tutantes sua.
Quos hostis haud deiecit, hos civis ferit;
Sed non inultos. quippe tot noxas mihi,
Dum stare sese culmine immoto putat,
Iam morte pendet. quicquid alieno ferus 90
Per bina lustra sanguine admisit mali,
Proprio piabit, sceptrum cum Marobodui
Artesque reddat, eius et casum exprimat.
Nam sic ab ortu Teutonum primo solet,
Sic astra volvunt, sic et annales legunt, 95
Et ipse pugnis docuit Arminius frequens,
Manere Tungros ferrei immunes iugi.
Potest regi, servire gens haec non potest.
Ibo et, figuram vatis Aurinae gerens,
In praelium acre flammea Catts manu 100
Stimulabo et ipsa robur his addam recens.
Ac prima cunctos, quos pius tinxit cruor,
Perdam; flagello consequar regem novum
Stygiasque torto verberare ad sedes agam.
Nece indecora, vulnere infando cadet. 105
Exempla vecors sprevit, exemplum dabit.
Durum est moveri pectus humanum: riget
Chalybum metallo et rupe Caucasei iugi;
Nec credit usquam vindicem scelerum dari,
Sentire mavult. ergo quod flecti nequit, 110
Frangatur; haec sunt iussa magnanimi Iovis.
Sic cum Gigantas, impium Terrae genus,
Coeum et Typhoea, tristis in superos furor
Armaret et cum serpere auderent polo
Per conglobata montium Emathiae iuga, 115
Disiecit altis fulmine intorto pater
Ab axe moles; et, quod infanda manu
Struxere, durum cessit in tumulum reis.
Impune fastum barbarum nemo tulit.

Chorus Druidum

Cho.	Quid habet vestis purpurea boni,	120
	Perdomitae quid titulus patriae	
	Et violenti regni moles	
	Horrida sensu fetaque monstris,	
	Quod vulgo per tot discrimina	
	Sanguine quaeritur in civili?	125
	Si victoribus avidis longam	
	Dextro vitam sponderet Iove,	
	Si perpetuo membra valentia,	
	Stabilemque gradum pace perenni,	
	Vix tanto tamen emerem pretio.	130
	Fallax est, hei nimium fallax	
	Splendor eburni sceptri. pulcro	
	Saepe dolet frons alta sub auro	
	Et grave pondus sentit honoris.	
	Etiam tremit armillata manus,	135
	Titubantque pedes solio positi.	
	Quanto melius, vomere duro	
	Implere manum vel sordentia	
	Per rura graves ducere rastros,	
	Quam gemmifera niti virga!	140
	Crede mihi neu crede superbis:	
	Fers servitium laudibus ingens.	
	Aulae fastum sperne. tumentia	
	Qui vota domat, se regit ipsum;	
	Qui se regit, est altus satrapes	145
	Et dominabitur Orci claustris.	
	Illum nec Fors irata gradu	
	Praecipitabit turbine Notio,	
	Nec cura premet querulae plebis,	
	Non invidiae spicula fellea.	150
	Exue capitis regalem notam,	
	Armipotens o dux Teutoniae;	
	Claram populo nec falle fidem.	
	Cerne Diones sobolem, Caesara,	
	Quem tot sicis curia gemuit	155
	Disclusum, tot Penthea plagis,	
	Dum Iovis extat vice; quem Magni	
	Marmore ducti pedibus ludens	
	Subiecit manus Adrastiae.	
	Propiora petis? dux Orgetorix	160
	Avidas sceptri palmas nodis	
	Praebuit aeris, praebuit in se	

Ferro ultori. patria mavis?
Sidera tetigit rex Maroboduus
Arce superbus; sed Cheruscis, 165
Sed Catualdae cessit iuveni.
Et Catualdam, duce Vibilio,
Depulit ipsum vis Hermundura.
Alium regni species fallat
Densaque lectis pompa ministris, 170
Celebrentur sub nomine regni
Dulcis timor et pulcra pericula;
Me nullo non tempore capiet
Tuta quies, et numinis arae
Et Pieridum regia, silvae. 175
Italus Tyrio dormiat ostro,
Auro coenet gemmaque bibat;
Me frondosa sub quercu iuuet
Aut impavidos ducere somnos
Aut lac calathis sorbere novum 180
Pomoque solum pingere agresti.
Dum libertas accubet aurea,
Quam virtutis conciliat honos,
Subeam, proavis et Sylla duce,
Humiles celsa mente penates 185
Altaque levibus culmina tradam.
Quid multis? aut Erebi virtus
Aut virtutis Erebus regnum est.

Actus secundus

Arminius, Servus

- Ar. Non laude vana capior; agnosco tamen,
Debere gentem multa Teutonicam mihi
Et me favori plura constanti deum. 190
Posuistis alto, numina, Arminium loco.
Patriae salutem, gloriam, cultum novum
Voluistis esse munus ac meritum meum.
Quod nec catervis mille sectatus tulit 195
Rex Ariovistus, ut, retusa vi Itala,
Ad summa sese ferret invicto gradu,
Id nostra paullo sanguine invenit manus.
Hinc me tremiscit Roma, victrix gentium,
Hinc magna magnae pars adit Germaniae, 200
Dominum salutans. volvitur nutu meo
Visurgis, Albis. sub meis signis merent
Iuxta Cheruscos, firma queis sedit fides,
Gambriviique et Campsani, durum genus
Durisque natum fraxinis, iamque ordines 205
Cathulci et hi, qui nomen Amisiae tenent.
Armis recepta magna Suevorum manus
Cum Langobardis, iussa finitimi Fosi
Et Dulgibini mente mansueta ferunt.
Me Boiohaemi regia haud nescit, mihi 210
Submittit ingens saltus Hercynius iuga,
Mea bipenni capita Gabretae tremunt.
Vnum negavit hactenus mundi arbiter.
- Serv. Quid censeam addi posse fortunae tuae
Nisi pertinacis prosperum belli exitum? 215
- Ar. Belli, quod ardet, venit ad metam labor;
Aliud sed inde maius hoc pectus coquit.
- Serv. Orbemne quaerunt vota virtuti novum?
- Ar. Transferre sedem belli in Ausoniam iubent.
Docenda Roma est, ipsius quid iam in solo 220
Teutonicus ensis possit et Cimbrae manus.
Licet parentem Thracium Martem ferat,
Strepuere fano mota rursus ancilia,
Rursumque secum Alpina bellarunt iuga.
- Serv. Opus ore tangis arduum, pulcrum tamen. 225
- Ar. Germano in armis arduum nullum est opus.
Docebit aevum, crede, quod veniet, capi

Mavortiam urbem posse Vandalica manu.
 Nec me id volentem deficit robur sequax,
 Nec Rheno ab alto fallit ad Tiberim via. 230
 Modo vita duret! faxo, Thumelicum meum
 Meamque reddat Vmbra Thusneldam lupa
 Ravenna; captae facinus obducam domus.
 Vindelicus Istri praeiacet ripas ager,
 Vbi castra Caesar alta Regini fovet. 235
 Hinc ortus aurei Cynthii vates canit,
 Ius atque nomen Caesarum nostrum fore,
 Primumque doni memet auctorem notat.
 En, unquam ab astris illa fulgebit dies?
 Haec quippe sola causa me miserum facit, 240
 Quod tanta tantae vota suspendunt morae
 Celeremque Catti - fomes hi belli, hi duces -
 Cursum refrenant. avidus Hesperiam sequi,
 Tractare dextra cogor invita gemens
 Domestica arma ac facere per cives viam. 245
 Tuum, Hese, numen testor, Adgandestrium
 His esse fontem rebus; hic scelerum caput.
 Qui natus arvis sidere infausto meis,
 Posuit Cherusco ferreum caeso annulum;
 Qui me cicutae poculo et Colchis dolis - 250
 Audita nunquam facta Germanis viris -
 Quaesivit hosti prodere insontem Ausoni.
 Et adhuc inultas sufferunt tantas dii
 Noxas? et ipse cesso vi summa impium
 Praevertere hostem et castra segura aggredi? 255
 Ipsumque ferro metere pestiferum caput?
 Age, vade, iuvenis, et sacerdotem voca,
 Qui cespitem aras ponat et faciat sacra
 Luco propinquo. numinum pacem expetam
 Donis opimis, antequam pugnae ultimae - 260
 Sic spero - fortis miles accingar. vola.
 Tu, fide famule, prisce bellorum comes,
 Ad sacra proceres atque centenos cie
 Templo virenti. nulla sit dictis mora.
 Interea ab hoste ne quis insurgat metus, 265
 Sagax fideles geminet excubias Tuder
 Acuataque curas. haereant specula viri,
 Partes in omnes providi. captet sonos
 Affixa telluri auris et longe petat
 Indicia motus. ambiat terror locum, 270
 Faucesque et aditus impleat custos ferox.
 Serv. Audita, veluti iussa divina, exequar.

Arminius, Sacerdos, Oraculum

Sa.	Animose ductor, fare, quid poscas deos.	
Ar.	Cupio experiri maximo per te sacro Deum favorem. namque iamdudum aggredi Hostes vovendos omnibus nervis paro; Sed, an voluntas coelitum addicat, latet.	275
Sa.	Id expedire solus Hermionum queo Musa absoluta. non enim causas modo, Natura rerum quas sequi in partu solet, Motusque coeli, nomina astrorum omnia Et, quae sinistros ars regat mores, scio; Sed et recludo mente sollerti polum Divumque pectus. signa, quae dant viscera Humana, quae dat sanguinis caesi color, Et monita per me clara dispensant dii. Mihi sudat arbor aureo visco sacro, Cavaque quercu numinum voces sonant.	280 285
Ar.	Dic ergo, vatum prime: quid fieri iubes?	
Sa.	Fonte expiari, comprimi torta caput Quercu. sacrorum nostis antiquum ordinem. Huc, huc parumper flectite Eoo gradum, Dum nemoris alti praesidem divum alloquor. Mercuri, lumen deorum, Trismegiste callide, Dic tuo famulo, quod orat, dic Olympi nuntio, Quo licet modo latentem nosse sortem praelii? Praelii, quod acre Catto vir Cheruscus inferet? Tene, rex, humana quaeret per cruorem victima? An dabunt ostenta fida candidi fremitus equi? An disertae signa vocis ipse mittes protinus? Quam tui per nos iniri propitiandi vis viam? En, ades sacroque ligno prome laeta oracula. Sic tibi que Tanfanaeque flammeoque Lemnio Hinc et hinc crepido Phoebi gemina mecum serviat.	290 295 300
Or.	Si mihi rite cadet iuvenis, qui sanguine clarus Triginta annorum septenosque insuper orbes Complerit, certo patriae bona pignore disces.	305
Ar.	Horrescit animus. mene responsum petit? Ego macter? alium, spero, fors obses dabit. Senex verende, iussa cum pateant poli, Scrutare, si quis forte captorum hostium Et genere et annis impleat sortem datam. Ad castra iuvenum plena te citus refer.	310

- Sa. Non me tenebit longa rimantem mora.
 Tu, famule, sacras interim mensas strue
 Et fronde querna cinge. Vulcanus micet. 315
- Ar. Festi tremendi corde suspenso exitum
 Opperior et, quem fata designent neci.
 Te, sacra cuius septa et esculeum nemus
 Meo ex labore saepe captivus cruor 320
 Lustravit, oro, fortium praeses virum,
 Invisae regna nostra, Teutate inclyte,
 Et haec salubri coepta consilio rege,
 Si expers timoris semper in bello steti
 Pro decore prisco et lucus hic ipse aerea 325
 Pugnans in alas Caesaris vidit manu.
 Quod si irrigatae poenitet lucis polum,
 Da, cupio, mortem, mortis immuta genu.
 Sed ecce, vates hostiam vincam trahit
 Et fluctuanti pectore errorem eximit. 330
- Sa. Tardata duco dona, quae sortes iubent.
 Id restat unum, haurire vittatam hostiam
 Mucrone, patera sanguinis sacri focum
 Adolere, fibras ac futurorum notas
 Inspicere, carmen canere votivum deo. 335
 Quid hoc? quis ille concutit terram tremor?
 Cadit ara: munus reiicit tonitru polus.
- Or. Quem deduxisti iuvenem, nec sanguine fulget
 Nec triginta annos septenosque insuper egit.
 Parce cruore pio dextram maculare furentem. 340
- Sa. Gelidus per artus sudor exangues fluit,
 Palmae tremiscunt, noxium pectus stupet
 Nec, quem deus selegerit morti, invenit.
- Ar. Sic nos scelestae fraude, sic ipsos deos
 Appetere es ausus? innocens Orco caput 345
 Pro sote damnas? Albim in exitium vocas?
- Sa. Admissa fateor, sed quibus veniam dares.
 Omnem revolvens ordinem facti eloquar.
 In castra postquam pertuli reducem gradum,
 Minis subegi, quotquot in vinclis erant, 350
 Dispungere annos, edere parentes suos.
 Aditi Chamavi, Bructeri, Catti viri.
 Nemo est repertus infula dignus sacra.
 Me cura subiit pectore ambiguo gravis.
 Vt ille, Bacenis silva cui dat transitum 355
 Aut Martiana, mugiens semper feris,
 Cum subita et alta condidit terram nive
 Aquilonis axis abstulitque oculis viam,
 Incertus haeret, qua premat tutum pedem

Fugiatque foveas, et neque emetiri iter 360
 Nec vertere audent: ipse sic amens steti.
 Forte hic ephebi, quo stupes, roseum decus
 Lumenque lustrans, filium appello deum.
 Abhorret ille nomen ac laudem deum.
 Qua gente missus, queis sit imbutus sacris, 365
 Scitor. fatetur, gente se Syria editum,
 Damasci in urbe, florido palmis solo,
 Transisse nescio cuius ad Christi sacra;
 Ob idque pulsum sedibus patriis, larem
 Posuisse Romae, principi fidum impio. 370
 Sed causa eadem, quod Deum Christum sciat
 Nec thura dederit iussa Tarpeio patri,
 Proiectum in huius senta regionis loca.
 Hic se ferinum per decem Lunas cavum
 Habitasse, vulsis graminum radicibus 375
 Sorbisque pastum, belluas circum efferas,
 Sed innocentes numine et tangi manu -
 Res ficta - molles, donec indicio Tudri,
 Qua nuper acie fusa Cattorum cohors,
 Et ipse fuerit hospito excussus specu. 380
 Sic ille. postquam sacra narrari audio
 Invisa cunctis, vana, dis penetralibus
 Adversa, morte crimen hoc solvi ratus,
 Traxi nocentem; iamque mersurus fui,
 Ni liberasset, quisquis est, Orco deus. 385
 Ar. Rerum sacrarum te nimis cerno rudem.
 Quicumque Christus ille - certe par Deo est -,
 Inopi clienti exhibuit insignem fidem.
 Nec nostra iussa, quem dii relevant, prement.
 Abeat solutus, liber, hospitii capax. 390
 At te, deorum rumpere, excusso metu,
 Qui iura monstras, offeram inferias Stygi.
 Nunc, sacra quoniam distulit vatis scelus,
 Contaminatam ac sordido effusam solo
 Linquamus aram, castra repetamus, viri. 395
 Sanctum deus diesque consilium dabunt.

Chorus <Druidum>

Cho. Falso coelicolas gens hominum vocat
 Et Belum precibus lassat et hostiis,
 Si puras operi non adhibet manus
 Nec castos animos, casta dat oscula. 400
 Non aut vox melici limpida gutturis
 Aut concepta iuvant carmina coelites,
 Sed clausis oculum mentibus inserunt
 Et, quo fonte cadant obvia, pervident.
 Si turgent humili pectore semina 405
 Fecundi sceleris, si dolus abditus
 Poenas innocuis excoquit et modos
 Laedendi socium blanda per oscula,
 Si nunc ambitio turbida, nunc viget
 Auri foeda sitis, iam Venus impudens, 410
 Si, Nili facie, viscera proluit
 Atro felle dolor pectoris invidi,
 Irae si rabies saevit et omnibus
 Venis intumuit Cerbereus furor
 Aut horni Bromii dulcia toxica, 415
 Dispergunt Zephyri vota canentium.
 Blandas impietas horrificat preces,
 Et sordes animi lingua trahit levis.
 Toto tunc gemitus reiicitur polo
 Et surdis lapidum funditur auribus. 420
 Refert et, superos quae ratio colat.
 Ignes sacrificis perpetuos focis
 Accendunt alii thuraque mascula
 Imponunt, Arabis divitias Sabae.
 Insternunt alii gramineum solum 425
 Vasta caede boum, pendere debitas
 Poenas solliciti sanguine non suo.
 Germanos hominum ducere victimas,
 Supremam Tarani laetitiam Scythae,
 Crudelis pietas et Stygius furor 430
 Infando docuit more. calentia
 Caesis exta - nefas - hostibus eruunt.
 Ex motu misero iam morientium
 Ac venis tremulis omina colligunt.
 Duri sanguineas sanguine praevio 435
 Pugnas incipiunt, sanguine terminant.
 Hac Vari populus multus obit via,
 Hac Iuni pedites; Scaurus id horruit.
 Non soli tamen hoc crimine nobiles

Celtae. Graiugenas Aulide virginem 440
Accepi Triviam sanguine virginis
Placasse. Aeacidae magnanimi sacrum
Ad bustum cecidit sponsa Polyxena.
Phoenices pariter regnaque Cnossia
Et te, Romuleis aemula laudibus 445
Carthago, pueris falciferum senem
Invitasse ferunt, parceret ut viris,
Aetas quem nequii flectere vagiens.
Nec priscis Italis est habitum nefas,
Saturnum simili pascere sanguine 450
In ludis patriis aut Latio Iovi
Votum luctificum reddere filios.
Tantum religio prava docet mali.
Felices animi, quos placidi regunt
Mores et Genius sanctior imbuit 455
Pestes Herculeo robore tollere,
Quae terram populant caedibus et dolis.
Haec est religio, fallere neminem,
Et sors, congeneri parcere sanguini.

- Se. coepta destruxit deus. 495
- Ar. Mactare mediae iussit aetatis virum
Ortuque clarum: invitus hunc hostis dabit.
- Se. Lacessere hostes, absque pugnaci omine
Veniamque divum, mole cum tota agminis,
Nunquam iubebo; sed, nisi placeat mora, 500
Phoebes adultae, fata praetentes, licet,
Pugna duorum ludicra iuvenum. cie
Simulacra belli: propior haec vero est via.
Procedat hostis captus in medium, simul
Civis Cheruscus obvium gressum inferat. 505
Si Marte civis vincet, in Cattos rapi
Omnes maniplos ipse prae cunctis petam.
Avum hoc referre Sidonem memini meum,
Cum Latia primum pila Cimbrae rumperent
Cateiae et altam tangeret Romam metus, 510
Cum magna nobis spolia concisi darent
Carbo, Metellus, Cepio, Manlii phalanx;
Hoc isse Suevos signo in adversum Ausona
Exempla veteri crebra dant mori fidem,
Ludumque ratio certa fatidicum regit. 515
- Ar. Etsi arma Martis ficta me minime iuvant,
Nec Lollianae stragis hinc ortum est decus
Nec Varianae, quicquid et gessi hactenus,
Tentare ludum atque obsequi monitis volo.

Chorus <Druidum>

- Cho. Ite, ite, viri, par egregium, 520
Quos aestivis nox una dedit
Diversis, sub sidere eodem,
Nascique simul iussit in omen;
Durati nive fluviique gelu
Et confini Martis arena 525
Necdum Paphia contacti face;
Virtutis iam specimen dubio
Edite regi. quisque decorus
Patriis armis et cervinum
Tegmen quatiens cum diductis 530
Alte cornibus aut villosi
Terga bisontis, variet pugnam,
Luctaque bello praeludat minor.
Ite, ite, viri, par egregium,
Conferte gradum, tollite brachia. 535

Ictus geminet mistis manibus
 Lethifer ensis. stupeat circus
 Magno errantes aethere plagas
 Et purpureos spectet nimbos.
 Iam signa canunt, surgit clamor. 540
 Quo victoria verget mobilis
 Ambiguus et lubrica pennis?
 Felicem cui tendet ramum,
 Dis iudicibus?

Fortem reducit, ecce, Sesithacus gradum 545
 Sigimeridesque. vultus haud laeta annuit.

Arminius, Sesithacus, Explorator

Ar. Occidimus. omen hoc quoque intendit minas.
 Cattus Cheruscum afflixit et letho dedit.
 Se. Bellator et rex alte, divorum genus,
 Adhuc manus conserere decretum est tibi? 550
 Ar. Vexatus animus pendet ac secum ambigit,
 Conferre malit signa, vel tristi exitu,
 An continere vallo. in utroque est labor.
 Se. An continere vallo inaccessio est labor?
 Ar. Arcana murum causa suspectum facit. 555
 Se. Effare. forsitan parta medicina est malo.
 Ar. Ne civis in me Tenctero gravior ferat
 Rebella arma atque occidam turpi nece.
 Se. Quae causa talem, pro dii, iniecit metum?
 Ar. Silere multa cogit iratus pudor. 560
 Se. Adiuro Terram, tuta constare omnia.
 Ar. Pugnare votum est atque pugnando mori.
 Se. Pro Iuppiter, quae monstra turbarunt ducem?
 Quis istud ausit velle violatum caput?
 Sperare melius de tuis, de te incipe. 565
 Quod si novum molitur Adgandestrius
 Nefas, in ipsum recidat, efficiam, dolus.
 Est, est mihi ensis, quem salus stringat tua;
 Et dextra dextrae socia. do puram fidem
 Virtute prisca: nemo in Arminii latus 570
 Mucrone veniet, me nisi everso prius.
 Ar. Spes ipse mihi sum nec tuam renuo fidem.
 Se. Servet perenne munus hoc nobis pater,
 Magnus Tuiston, constet ut genti fides,
 Sublimis animi socia, regnorum salus; 575

- Terrisque cunctis exul, hic habeat locum.
 Quod si necesse est exteræ Rhenum pati
 Contagia aerae et Gallicae ripae luem,
 Pereatque in ortu sitque paucorum scelus.
- Ex. Dum magna conor impiger iussa exequi, 580
 Dum speculor alto castra de monte hostica,
 Splendore subito paene lux oculis perit.
 Immodica portis namque successit manus
 Et cuspidum ardens solibus turmalium
 Late replevit spatia ferrato agmine. 585
 Bis sena credo millia, alas Tencterum,
 Auxilia belli. plausus insonuit frequens
 Clamorque castris et truces adeo minae.
 Pulsi resultant vocibus colles feris.
 Alacer cucurri, nuntius tristis quidem, 590
 Sed non carendus; dumque praecipito fugam,
 Impacta saxo crura concussi - vides? -
 Lapsuque fregi. vix traho miserum pedem,
 Vix corpus aegrum poples ardens sustinet.
- Ar. Quid, si medelam ferre bigati queant? 595
 En age, levamen vulneris claudi cape
 Et, visa celans, redde te laetum tuis.
- Se. Adeste, Dirae; rumpite aethram desidem,
 Indignum amicae gentis ut pereat nefas!
 Id Tencterorum vulgus, id ductor probat? 600
 Nec, Varum ubi sis ultus, in mentem venit?
- Ar. Quam nunc saluti, fare, laxamus viam?
 Aut quo potentem fallimus Cattum dolo?
 Mora longa clausit paene vincendi locum.
 Quiesse nocuit; ante iam capti sumus. 605
 Sed excitandus spiritus: nondum iacet
 Arminius ingens. cedo fortunae nihil,
 Virtute fultus; haec dabit clarum exitum.
 Praeda una Catti, Tencteri praeda altera.
 Vtinam et tenerem Flavium, belli facem! 610
 Ecce autem, obortus aerae clangor tubae
 Hostes iam adesse turbido signo canit.
 Hoc, hoc probatur auribus carmen meis.
 Nondum manus conserere decretum est tibi,
 Sesithace? eamus subito, quo facilis vocat 615
 Bellona nutu. gladius auspiciu dabit
 Solvetque nodos. eia, adeste animis, viri.
 Sua cuique dextra numen.
- Se. exitium quoque.
- Ar. Non opperiri statuo venientes: ruam,
 Aversa qua dat porta latebrosu locum, 620

Mediaque silva dirigens aciem instruam
 Circumque ducam. tu mihi paucos iube
 Instare vallo, castra qui simulent manu
 Defensa velle et torqueant hastas leves.
 Tu Deudorixque, hac ducite effusos equos. 625
 Ego per tenebras nemoris egressus sacri,
 Inopinus adero et fulmina emittam mea,
 Dum trepidat hostis sparsus ac fessus via.
 Se. Modica phalange deseres tutos locos?
 Ar. Angusta nescit victor animosus pati. 630

Chorus <Druidum>

Cho. Qui semel parvam Zephyris et alto
 Credidit cymbam, fugiens quietis,
 Seque commisit tabulae natanti
 Caerulis arvis fideique Glauci,
 Is sali fraudes sociosque casus 635
 Semper expectet. tenebras opacas
 Nubium et crebro ruitura iactu
 Tela, Cyclopum fabricata dextra,
 Speret. undosi maris aequus iram
 Perferat, pugnas subeat Notorum 640
 Et vaga fundo vice mutet astra.
 Nec reformidet scopulos et aras,
 Africi Syrtes Maleaeque cautes,
 Quicquid et pascit vitreis sub undis
 Caerulus Proteus bipedumque curru 645
 Lustrat equorum.
 Dura sic quisquis levis arma sumsit
 Et dedit bellis animum et suorum
 Credidit campo temere et suas spes,
 Semper hic vates sibi dirus, arctis 650
 Rebus occurrat. trepida pericla,
 Quae dei currum Getici sequuntur,
 Mente praesumat. tolerare discat
 Principis coelum moderantis iras
 Et citum fulmen, tolerare discat 655
 Lanceae plagas Erebi que mortes
 Et famem longam rapidamque pestem
 Et malae morsus stimulosque mentis,
 Quicquid et Pluto generat sinistri.
 Per diem commissa, faces, cruores 660
 Spectet in somnis animasque maestis

Et reposcentes sibi dona lucis;
Aut emat cura vigili furorem.
Det suas gazas aliasque ponto.
Semper incertus fluitet timensque; 665
Nunc dolo densave acie repressum
Exuet castris abigetque praedas
Hostis. incautum petet execrandus
Proditor. iactata relinquet arma
Miles aut dextra capiet rebelli. 670
Praelium saevum leget ossa vivo.
In nigros sident cineres amici.
Quod manu vis denique multa cepit,
Id manu perdet, labor et redibit
Actus in orbem. 675
Nec fidem servat Galatea blanda
Nec Venus Martis. faciem subinde
Auream mutabit et haec et illa.
Tethys effundit latices amaros,
Bella rumores pariunt amaros. 680
Nereus Cauros, animos Enyo
Suscitat ventosaque corda tollit.
Cladibus longe tragicis minantur
Et maris vasti silices et arces.
Naufragae cymbae pelago tumente, 685
Naufragae classes pelago silente.
Quisquis immoto solidoque saxo
Stare Fortunam sibi blandientem
Optat, insano neque passa credat
Vela Neptuno neque tela Marti. 690
Femina quavis levior fides est
Spumei Phorci, patris et Gradivi.
Ridet alternis studiis uterque,
Luget uterque.

Actus quartus

Nuntius, Chorus <Druidum>

Nu.	Peracta pugna est; non tamen bellum occidit. Quantum, hei, cruoris sorbuit tempus breve!	695
Cho.	Quis victor abiit? quis manus impar dedit?	
Nu.	Non ipse Mavors explicet. morem suum Fortuna tenuit mobilis. primus labor Nostris profecto partibus laudem tulit.	700
	E nemore curvo namque, quod castro accubat, Oriens repente et hostium incurrens latus Arminius heros, improbam stragem dedit Validaque cornu discidit laevum manu, Fruticum reclivi terga defensus iugo.	705
	Iam territorum coeperat fuga volvier Per aperta campi, cadere iam multi metu, Iam per caducos totus Arminius sequi. Direpta signa, Martius forma lupus Rursumque mox asserta Cimberii manu.	710
	Videns suorum celsus e carris fugam Grex feminarum, voce terrifica procul Increpuit - ardet maxime Ramis - viros: 'Quo fugitis autem? quove nos cursus petit? Numquid latebras, unde sub lucem editi Reptastis, iterum quaeritis stulto metu? Sic et maritas tegitis et sobolem, viri? Quin hinc repressum tollitis propere gradum In pugnam, ad aequa Martis acris munia; Aut hostis aciem nostra monstrabit manus.'	715
	Hoc verberatos fulmine intravit pudor. Simul igne celeri rapidus Adgandestrius Spiransque saevas ore Gorgoneo minas, Explicuit alam Tencterum lato ordine.	725
	Haud tarda circumfudit effreno impetu Cuneos Cheruscos, inclyto Luppo duce. Hunc defluentem Vahalis antiqui satu, Cui clarus hospes, ut ferunt, Ithacus fuit, Chaucus vehebat candidis maculis equus.	730
	Virgata lucet bracca, virgatum croco Auroque sagulum, fibula nexum aurea; Praesignis ursae rictus includit caput. Conversa subito praelii facies. ruunt	

Catti refecti, quicquid et Cattis fuga
 Fedusque iunxit. caedimur septi undique 735
 Armis coruscis; utque, cum sepem patens
 In cornua urus, Caesiae silvae incola,
 Aut arte magica versus irrumpit lupus,
 Puerile miscet agmen et laniat Chao,
 Sic Sueva signa turbat Adgandestrius 740
 Spissatque caedes, sic calet rabie effera
 Mattiacus ensis. occubant primi ducum,
 Melibocus ingens Vanniusque ingentior
 Et voce grandi Pulio et torvus Safrax,
 Istaevone hic demissus, ille Ingaevone. 745
 Flavi decoro verticis nodo eminens
 Anglus Suëvus, dum micans saltu canit,
 Per inguinum munimen exceptat veru.
 Siguloque Cruptorixque, Saxoniae Gigas,
 Suardoque et ipse Reccus in nubem arduus 750
 Et, prima luctus causa, Sesithacus iacet.
 Cho. Iniqua vero pugna! Sesithacus iacet,
 Cultor deorum? cui parem aeterna fide
 Nunquam vetusti dia gens Manni tulit.
 Quis sanguine eius impias sparsit manus? 755
 Nu. Haud otiosus tamen inultusque excidit.
 Nam vulnera inter, inter et caedes equum,
 Postquam bis aciem movit alarem loco,
 Varias ut alces ursus Hercynius fugat;
 Postquam Vibiscum gente cum tota eruit 760
 Strinxitque nodo lanceae excusso Marum,
 Per colla prono saucius Luppi impetu
 Residet. neque ista corde mansueto tulit
 Arminius audax; sed, velut Poenus leo,
 Quem tela densa quemque venantum premit 765
 Corona voce, impavidus arrectam iubam
 Excussit ac ter vel quater pepulit solum
 Pollente cauda, bella tum demum movet,
 Sic caput et arma clausus Arminii furor
 Quatiens humumque territam pulsans pede 770
 Et subdit hastam brachio et vi turbinis
 Volat, ecce. cuncti mente conversi stupent.
 Vna duos percurrit immensus sparus,
 Vt dorsum inumbrans alter alterius situ
 Pressit, Chamavos, crine votivo horridos; 775
 Pluresque clypeus impulit. facta via
 Prosequitur acer: arma perfringit globo,
 Suique faciem purpura tabi oblitus,
 Ne nosceretur, fulminis rapitur modo

Sternitque ad ipsa castra per medios iter; 780
 Atque hic repente praelio figens pedem,
 Convertit agmen, libero tergo acrior
 Castrisque fidens. deiicit crebra aggere
 Caecos in hostes gesa castrensis manus
 Virisque paene saevior matrum fides. 785
 Sternit furore captus Arminius Bolum
 Arpumque niveum; ferrea framea Bolum,
 Arpum ense lato, ense Richomerem ducem,
 Semana silva quem tulit pestem feris,
 Pado satore. pendet huic bifidum caput 790
 Vtrumque in armum. profuit galeae mora
 Fulgensque tunicae et ferrei retis rigor,
 Ne totus aequas iret in partes, levis
 Vt, ecce, Nuitho. plurimos ense immolat,
 Quem fulminante Luna demisit polo. 795
 Luppum, sonipede cum suo, flictu unico
 Iuxtaque lentum saevus Vrcisinum tulit;
 Nec te colonis sospitem Cattis refert,
 Dilecta Ganna, Flavii informis socer
 Acrumere. nudum chalybe divisus genu, 800
 Perone rupto, sternis attonitos agros.
 Victrice dextra spiritus, torquis sacer,
 Bullae et catena baltei rapta aurea.
 Primi volucres Tencteri vertunt equos,
 Ductore caeso; cuncta quos sequitur mora, 805
 Tendente frustra supplices Catto manus.
 Nemo Cherusci ferre iam vultum igneum,
 Non ipse Rando, non Vadamarius minax
 Et corde multum patrii Tauni gerens;
 Nec victor audet terga palantum sequi, 810
 Casum dolosve pectore experto verens
 Fractusque nimium. sic cruenta denique
 Palma potiti, nempe pro victis sumus.

Segovistus, Segimundus

Sego. Ignes, tonitrua, turbines coelo ruant,
 Trifidumque nube fulmen elisa excidat. 815
 Adverte terris numen, infensum malis
 Scelerumque vindex, astra qui mundi rotas.
 Expelle tandem noxium vivis caput,
 Quo patria vivat innocens. abole virum,
 Cuius malignum pectus et regno tumens 820

Ad limen Erebi Teutonos omnes trahit.
 Qui turbulentus, pervicax, asper dolis,
 Dum tendit uno cuncta complecti iugo
 Patriosque pagos Marte civili exedit,
 Praecurrat ipsos impio fastu Ausonas. 825
 Quis vidit unquam praelium - stupeo aestimans -,
 Haec quale, gravior seculo, excivit dies?
 Lusere, ad iram hanc, Marte Romulidae suo.
 Millia novena - facile nam signat cohors
 Relicta numerum -, pubis Alemannae decus 830
 Lectumque robur, paene momento cadunt.
 Cadunt ad instar montium aërii duces
 Scutisque forti pectore incumbunt suis:
 Safrax, Suärdo, Vangio tuque, optime
 Litavice, Chryxi versibus dicti nepos. 835
 Quid plura? secto capite Sesithacus iacet.
 Tot fulcra patriae totque domitores virum
 Quae causa rapuit? cuius armavit furor?
 Quid ergo? semper turpe servitium ferent
 Acres Cherusci? semper excidii metum? 840
 Eademque subigent ferre populares suos?
 Vt rex vocari solus Arminius queat,
 Nos, odia terrae, quippe patiamur rapi,
 Quod astra genti quodque maiorum manus
 Cruore proprio peperit? aut princeps ego 845
 Teutiscus haud sum, solvet aut poenas latro.
 Segi. Ego me meosque semper Arminium deum
 Habuisse, dum nos ipse non habuit feras,
 Nunquam negabo; merita nec clara abnuam.
 Sed haec refellit ipse deformi exitu, 850
 Secum perire cuncta qui liquido studet.
 Vel haec cruenta pugna quot culpas tegit?
 Primo haud aperuit hostium accessum prius,
 Quam castra possent missili telo assequi.
 Tum tot repellens omina, invitis deis 855
 Certamen ausus, fomitem cladi dedit.
 Cum nos tueri septa castrorum ardua
 Pulcre valerent et malum ferre hostibus,
 Eduxit aciem atque obtulit temere neci
 Longe minorem. flendus inprimis eques: 860
 Nec saltibus se tenuit ac tutis iugis;
 Aperta quatiens, praebuit nudum latus.
 Sed nec regressos institit ferro sequi
 Finemque bello victor ambiguo addere.
 Hosti pepercit, nos ut exitio daret, 865

- Nisi friget adeo pectus obtusum viri
Moresque posuit, regere queis acies solet.
- Sego. Non dubia rerum ratio vindictam exigit;
Sed, quo petatur tramite, incertus feror.
- Segi. Quod Inguiomerus fecit, illustris senex; 870
Qui ferre iuvenis scita patruelis negans,
Ad Marcomanni transiit burgum ducis.
Id nos sequamur: consulat decori fuga.
- Sego. At cui senilis profuit patrum fuga?
Ego obsequenda numinum iussa arbitror. 875
Scis imperasse in nemore consultum deum,
Vt propter aram iuvenis occumbat sibi,
Qui lustra septem voverit, stirpe inclytus.
Arminius ille est, quem petunt oracula
Per tanta monstra nec frui noxis sinunt. 880
Hic lustra septem volvit, hic stirpe inclytus,
Celso Sigimero natus et Luna aurea.
Quod tunc iubente fas erat recipi deo,
Id nostra pietas exequi nunc iam paret.
- Segi. Est, est profecto certa mundi mobilis 885
Iustitia reatrix et favens patriae deus.
Accedo fati: iubeo, praecipias opus,
Etsi propinquum, principem, natum dea
Opponere Orco iura consueta haud sinunt.
Sed ante firmet pignus alternum fidem, 890
Noster, soluta fronte qui saliat, cruor.
- Sego. Idem ex eodem patre nos sanguis sumus
Eademque utrique mens, amor, fedus, salus.
Sed quando cautum more vis signum aspici,
Descendat icta fronte vitalis liquor. 895
Sociemus, agedum, publicis animas notis.
Et da cruorem, frater, et rursus cape.
- Segi. Si, quam sacravi, desero prudens fidem
Nec curo fundi sanguinem Arminii ducis,
Hic ensis omnem sanguinem accipiat meum, 900
Vltor nefastae fraudis, ac morte expiet.
- Sego. Et nostra, Belene, vota si franget dolus,
Si non eundem, qua via dabitur, ducem
Remitto ad orcum, vel sacerdotis manu,
Cum sanguine isto cumque Lenaeo addito 905
Aconita Ponti perfidae fauces bibant,
Locoque regis, quem pyrae voveo, ardeam.
- Segi. Pergamus et cum Druide iungamus gradum.
Sed ecce, votis obvenit dextro omine
Sanctus futuri doctor, interpretes deum. 910

Segovistus, Segimundus, Sacerdos

- Sa. Ad vos ago me trepidus, unanimes viri,
 Quos alto Amazon Campsa Meloni creat
 Avunculoque innectit Arminio. venit,
 Venit - astra testor - hora fatalis mihi,
 Ni concidentem sustinent vestrae preces. 915
 Quod rex minatus sit modo insonti necem,
 Audistis; et vos ussit haud dubius dolor.
 Id nunc, patrato praelio adversis deis,
 Dum castra circum civicus stagnat cruor
 Audaxque cuncti velites factum notant, 920
 Efficiet ardens meque demittet Stygi.
 Violata per me iussa clamabit deum
 Iraeque populi victima antistes cadet.
 Quod vos per ipsa sacra Mercurii precor
 Tuistonisque numen et clavam Herculis, 925
 A quo ferentur Austrii quondam Duces;
 Eripite miserum. nota me virtus levet
 Pictique longo umbraculo scuti tegat,
 Ne tristiora damna Teutisci ferant.
- Sego. Si, caste vates, persequi munus tuum 930
 Velis, quod horres, ultro id Arminio inferas.
- Sa. Furisne? quonam possit hoc peragi modo?
- Sego. Rogas? et illud corde responsum excidit
 Dei, imperantis victimae humanae sacrum,
 Quae lustra septem compleat, stirpe inclyta? 935
 Arminius hic est, quem dii caesum volunt:
 Hic lustra septem solus e cunctis agit;
 Neque enim severus hostiam pinguem magis
 Optarit aether quam tyranni sanguinem.
 Quod te latere miror, Hermeti intimum. 940
- Sa. Non exequi vi cuncta, quae scimus, licet.
- Segi. Quem metuis? ipsa causa cui sociat deos
 Populumque totum, maxime nostras manus
 Proinde, Phoebus reduce cum primum face
 Lustrabit orbem, cum tibi signum dabunt 945
 Aviaria cantu, protinus populum voca
 Legemque superum, quemque demonstrent, doce.
 Primi sequemur dicta consensu gravi
 Et immolandum voce sistemus ducem.
 Nil agile vulgus, ut superstitio, movet. 950
 Hoc icta thyrsos corda nec servant fidem
 Nec fas sacratum; durat in caedes amor.
 Primi igne gaudet filii Syrius parens,

Mittuntque Locri Palladi gnatas suas.
 Quo magis, aperta iussa cum coeli scient, 955
 Cuncti sequentur nos duces, fessi malis,
 Armisque cogent arma nudantem impia.
 Tantum pavere desinas, sociae memor
 Opis, atque dextra des et accipias fidem.
 Sa. Non differenda voce prudenti iubes. 960

Chorus <Druidum>

Cho. Quod visum semel est diis,
 Mundi frena moventibus,
 Id nullis hominum dolis,
 Nulla vi reprimi potest.
 Non enses neque cassidum 965
 Alas et fera cornua
 Nec portas adamantinas
 Aulae Tartareae timet
 Virtus ignea coelitem
 Et poenae stabilis rigor. 970
 Ipsa praemoniti fuga
 Occurrunt homines suo
 Fato. tunc animis hebet
 Excelsis acies sagax,
 Et caeco subeunt gradu 975
 Infaustae tenebrae Stygis.
 At vis ingenii nocet
 Utendo. latebras equi
 Troiani timuit vafer
 Frustra Laocoon. levem 980
 Hastam misit in arduum
 Et bello gravidum ferum.
 Responsat fremitu truci
 Laesus vulnere quadrupes,
 Et fornix uteri tremit; 985
 Haeret cornus in ilibus.
 Ast intus refugi pavent
 Ductores Danaum, simul
 Omnes arma movent metu.
 Ex ipso poterant sono 990
 Nosci Myrmidonum doli.
 Obstant fata vocantia.
 Ponti fluctibus exciti
 Bini se colubri ferunt

Et magnis medium ligant 995
Spiris sacriferum senem,
Partu cum gemino tori.
Nec fato minus ultimo
Captum concidit Ilion,
Et vastus cinis obruit 1000
Noxae dedita Pergama.
Non artes Priami senis
Aut vis Hectoreae manus
Iuvit. qui timuit nihil,
Fatorum timeat minas; 1005
Et tranquilla lacescere
Culpis abstineat memor.
Is solus fugiet malum,
Qui nulli dederit malum.

Actus quintus

Christianus, Arminius, Servus

- Chr. Quod dura fugi vincla, quod fugi necem 1010
Inusitatam, barbaram, foedam, impiam,
Busiridisque et Tauricae dignam sacris,
Primas referre fas iubet grates Deo
Regique Christo; proximas solvo tibi,
Insignis heros, cuius auspicio inclyto 1015
Romana soli iussa Germani abnuunt,
Sic corde meriti casto et ingenua fide.
Prorsusque credo, Teutonas Romae aemulos
Et iam priores, sineret armorum genus,
Rerum caput Christique sacricolas fore. 1020
Iam perditum me tu redonasti mihi;
Nec, quod rependat, exulis pietas habet,
Quam te vicissim reddat ut monitu tibi.
- Ar. Proloquere, tanti si tuos monitus putas.
- Chr. Furens sacerdos, hei, tuo exitio imminet, 1025
Magnanime ductor, teque mactatum cupit.
- Ar. Habesne liquida mente compertum scelus?
- Chr. His ipse doctus auribus praesto fidem.
Nam cum Tonantem affarer in tentorio,
Pro te, pater, Rhenoque concipiens preces, 1030
A Druide vox haec orta vicino meas
Pulsavit aures: 'heus, simul coelum croco
Aurora pinget, quicquid ad sacrum facit
Solenne, magnum, strenuus cura, puer;
Et iussa serva cum fide.' quaerit puer: 1035
'Ecquae parantur sacra?' subiecit senex:
'Arminius altis ipse mactandus diis:
Sic fata sancta, sic iubet populi salus.
Arcana sed tu proferas usquam, cave.'
Haec augurali dicta sacrificus iacit. 1040
- Ar. Nefanda dicta. pro scelus! vitam meam
Petit sacerdos, quam cupit salvam exterus;
Me - rumpor oestro -, me iubet populi salus -
Sed quid resisto voce, cum ferrum geram?
Percurre, famule, noxium mulcta caput. 1045
Altis sacerdos ipse mactandus diis.
At tu, fidele pectus, o iuvenum decus,
Torquem hunc amoris mutui pignus cape.

- Hunc Pannonum rex aureum collo dedit,
 Pendente gemma, Danubi lectum alveo. 1050
- Chr. Officia nimiis alligas donis mea.
- Ar. Apposce porro, quod tibi prosit dari;
 Nam vita semper sit licet vilis mihi,
 Tamen probatam maximi duco fidem.
- Chr. Faciam: rogabo, quod mihi prosit dari 1055
 Pretia ante cuncta; non minus vero tibi.
 Absolve sanctum munus, excelse Armini:
 Horrifica gentis penitus eiura sacra,
 Cum vate merso. sperne larvales deos
 Graiasque quercus amove arasque Axenas 1060
 Et frena Christi mente prostrata accipe;
 Quem fudit alto pectore aeternus pater
 Misitque ab astris, hominis ut faciem gerens.
- Ar. Non audiendi tempus indulget locum.
 Sed te ista fari crastina nocte et data 1065
 Sperare volumus digna Theseia fide.
 Nunc cum ministris ad dapes ibis meis.
- Chr. Differre multis nocuit inceptum pium.
- Serv. Quas irrogasti praesuli, poenas dedit
 In abdito; non adfuit facto arbiter. 1070
 Iacet cruenta pallidum os herba soli:
 Adhuc sitire sanguinem dulcem putes.
 I nunc, ab alto victimas solio pete,
 Sceleste, et ipsum devove regno caput.
 Aliis canebas fata: properarunt tibi. 1075
- Ar. Condatur, ustus debitis lignis, humo.

Arminius, Nuntius

- Nu. Pro facinus! omnis cura sacrorum periit.
- Ar. Exprome, quid sit, quod tibi incutiat metum.
- Nu. Princeps minister numinum caesus iacet.
 Sidus sophorum, patriae Calchas obit. 1080
- Ar. Audita solum, an hausta luminibus refers?
- Nu. Et ipse vidi et maximus circa globus.
 Adhuc cruoris flumen effundunt nigrum,
 Laevae papillae qua rubor sese exserit,
 Crates solutae pectoris. palmus fere est 1085
 Mensura tetro vulneri; nec minus hians
 Os captat auras. sensuum lapsus vigor,
 Candensque vittae et linei saguli decus
 Distinguitur iam caede; nec constat satis,

	Nix ea ruborem accendat an nivem rubor; Eademque crine serpit et barba lues. Aspersa cuncta, alae tabernaculi quoque. Et, quod tremendum, corvus immanis sedens Ferale carmen culmine ab summo crepat; Flamma ardet oculis. Taenaro missum putes.	1090 1095
Ar.	Quis caedis auctor, ut, quod inflixit, ferat?	
Nu.	Nescitur. alii mente suspectant virum, Quem Christiani nomen infame arguit. Eversor aliis idem et eversus; nocens, Sacrata quoniam cuspis haud longe iacet. Vatis minister, quippe non aderat neci, Tua peremtum dextera aut iussu putat.	1100
Ar.	Quid, si minister orat hic causam suam? Mihi discet equidem per scelus tribui scelus.	
Nu.	Iudicia certant. optimi sontem ferunt, Pars immerentem, pars, utut fiat nocens, Haud iure caesum, iura cum lethi regat Solus sacerdos. quisque sic aliquid sapit, Omnes nihil; sed, sicut in nocte horrida, Cum fertur actis coetus Isiacus sacris Aut Ariorum cum agmen infectum pice Velut ex Averno funebres pugnas init, Diversi oberrant, pars et incurrunt sibi Frontesque laedunt, sic vagantur dissona Arbitria vulgi, sic in incertum ruunt.	1105 1110 1115
Ar.	Plures loquaces esse, quam muti, volunt. Vbi summa rerum principi cessit bono, Huius bilanci cuncta transscribi decet.	

Arminius, Segovistus, Segimundus

Sego.	Parata merita quando vindictae omnia, Quae tempus et quae ratio consilii tulit, Nunc offeramus nos in aspectum Lyco, Vt inter epulas det locum Alcidae suo.	1120
Segi.	Magno, tyranne, stabit hoc ausum tibi, Caesus sacrorum rex. doli hoc unum nefas Si sustineres, dandus ad mortem fores. Nec Christianum, prima qui labes mali, Sinam evolare laetum et immunem mali. Sed ecce, graditur saeva Teutoniae lues, Ostiaque Ditis cardinem ex voto movent. Procede, Luctus, Terror, implacidi Doli.	1125 1130

- Ar. Labore fessus, turbida mente inquires,
 Illum cibus, hanc melle sermonum apparo
 Solari. adeste, fulcra regnantis domus,
 Iuvenes et ortu et caerulis armis pares.
 Geniale mecum obite sic comiti sacrum, 1135
 Exiguo in orbe et pelle substrata lupi.
 Quondam vocare plurimos suetus duces
 Ad sacra mensae, nunc duos orbus voco;
 Duas ovantis luxus ad mensas redit.
- Sego. Hanc vastitatem miles assignat tibi. 1140
- Ar. Vellem dedissent, qui tulerunt, vulnera.
- Segi. An ulla tangit culpa tam fortes viros?
- Ar. Da, famule, cornu, Cereris incoctae rubens
 Liquore amaro et nobili spuma arduum,
 Gentile honoris pignus et sanctum mihi; 1145
 Quod lucta ademit ipse silvestri bovi
 Arabarius avus et manu fractum tulit
 Orasque laevi circulo argenti induit,
 Hoc me salutem velle libando ordinum,
 Segimunde, testor ac tibi tradi impero. 1150
 Gaudere fas sit laurea, attonsa licet;
 Vel propter hoc, quod fortibus tanto stetit.
- Sego. Damnum tulisse et pessimis ducibus dolet.
- Ar. Damnum, quod hodie passa militia est mea,
 Priora pensant lucra. si summam putes, 1155
 Nihil revulsum corpore accredas suo.
 Periere multi, ne fame aut fluctu hostium
 Omnes perirent, pro quibus vitam obtuli.
 Genitor Tuiston prime, Segimere ultime,
 Qui clarus orbem proximum Lunae tenes, 1160
 Et Luna mater, hoc mihi proprium date,
 Ne victus unquam lugubri bello ferar.
- Segi. Vnum precamur, Tencteros ne quo fugae
 Pudore adactos impetus referat celer.
 Sugunt frequentes sauciis rimas viris 1165
 Nostrae maritae; in arduos omnis cadit
 Abies equum virumque et armorum rogos,
 Rarusque vacuis errat in castris pedes.
- Ar. Arcete vanum corde sollicito metum.
 Poterit fugari saepe, qui potuit semel; 1170
 Nec transvolabit Pegaso valli moras.
 Ad hoc, venire plura non tardo agmine
 Subsidia cernes. Semnonum florem legam,
 Sociata Chaucus arma Verritus dabit.
 Immensa patriae spatia, fecundi lares, 1175
 Qua Rhenus ambit quaque Codanus sinus

Et magnus Ister aut Hyperboreum salum.
 Hos, o propinqui, spes habet fines mea.
 Sed unde vos tam laeva tristitia asperat?
 Litate Genio, reddite exemplum ducis. 1180
 Age, evocentur daedali Bardi, inclyta
 Qui facta voce et consonis iterant lyris.
 Hi mox in astra nomen Arminii ferent
 Modisque laudes gravibus implebunt meas.
 Dum se orbis in se volvet ac Lunae vices 1185
 Avunculus supplebit, in mundo canar
 Stimulusque laudum posthumis seclis ero.
 Sed hanc remitti Cynthio curam addecet.
 Nunc, pace vestra, me fero paullum foras.
 Sego. Exit, Lyaeo corpus oneroso ut levet. 1190
 Hilaresce, frater: ultio ex voto venit.
 Sed oculamus ausa facundo dolo.
 Rex ubi moratur? clamor has aures ferit.
 Quis hic tumultus atque concursus? fremunt
 Ducem peremtum. hei, cuius aspicio scelus? 1195
 Quis tanta potuit? laminam nosco sacram
 Lustralis ensis. quippe potuerunt dii,
 Dii intulerunt has subito poenas viro.
 Pepigisse certe nostis hoc Maia satum,
 Imperia cuius mundus observat triplex, 1200
 Vt merito honore iuvenis occumbat sibi,
 Qui lustra septem voverit, stirpe inclytus.
 Sic tanta posse Teutonum redimi mala.
 Arminius hic est, quem sacrae ambages notant.
 Hic lustra septem volvit, hic stirpe inclytus. 1205
 Hoc et propinqui scimus, et callens latro
 Deum removit nuntium indigna nece.
 Ergo luit iam facta coelestum manu,
 Dum nostra pavitat. ergo pro populo cadit,
 Cui populus ante, ac liberum discit pati. 1210
 Vestrum hoc, amici patriae indigites, opus.
 Adeste porro. vos sacrum, famuli, Stygi
 Celate corpus, dum refert Titan iubar.

Segovistus, Servus

- Serv. Quae dona reddis? ense - vidisti? - iacet
Lunigena caesus, dum procul serva manu 1215
Tacenda peragit. ordinem facti eloquar.
- Sego. Absconde furtum, tolle conspectum necis.
Si quas supremas edidit voces, refer.
- Serv. Indigna fudit gente et ingenio suo;
Tamen ipsa tota verba collapsi efferam: 1220
'Quid hoc, sceleste? sic', ait, 'tergum petis?
Vulnusque figis et duci et bello gravi?
Et, iurgio acto, famulus hoc audet tuus,
Segoviste? nec me surda tutatur fides?
O venditores patriae et agnati ducis! 1225
Ergo inter hostes tutior vixi efferos,
Quam vallo et epulo, quam propinquorum in sinu?
Quos ego ... recusat obsequi corpus grave.
Inultus ergo moriar? et famuli manu?
Et ipsa dextra iam mihi fallet fidem, 1230
Opima quae tot ducibus excisis tulit?
Manus mea haec est? abeo, quo fatum rapit
Livorque, et ingens umbra campos occupo,
Quos ordo veterum similis heroum colit.
Iam te, Cherusce, cerno, iam Marsi iubas 1235
Gambriviumque teque Vandalium patrem.
Vel sic mori sustineo nec quicquam queror.
Gaudete, fratres perfidi: Arminius fuit.
Tropaea ponite ardua. haud multum tamen
Dolo hoc parastis; liberam patriam et tamen 1240
Non liberam, pacemque nec pacem tamen.
Desiderabor, iam licet spretus cadam.'

Finis

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegt die Erstausgabe von 1678 mit folgender 'Nota' des Dichters nach dem 'Argumentum': „Si quid in hoc dramate a ratione temporis nonnihil alienum videbitur, eodem iure aestimabis, Lector Benevole, quo Virgilius Aeneam ac Didonem, praelongo temporis intervallo distantes, carmine coniunxit. nam poetae - ut iactantius, id est poetice, dicam - rerum temporumque domini, trahunt consiliis cuncta, non sequuntur.“

Der Druck ist seit 2007 im Internet zugänglich als Unica Project, University of Illinois (http://libsysdigi.library.uiuc.edu/ilharvest/Unica/Books2008-03/prasjo0001arm/Neo-Latin%20Plays%20832%20P8870A/prasjo0001arm_highres.pdf).

Die orthographischen Eigenheiten des Originals wurden nach Möglichkeit beachtet. Orthographie und Interpunktion wurden jedoch überarbeitet und vereinheitlicht. So wurde stets gedruckt *i* für *j*, *v* für konsonantisches *u*, *u/V* für vokalisches *u/U* sowie *causa* statt *caussa* (240, 279, 371, 468, 555, 559, 751, 838, 942, 1103), *religio* für *relligio* (453, 458). Klein geschrieben wurde *I numen*, *174 numinis*, *886 deus*. Beibehalten wurde *Terra* neben *terra*, groß belassen *Deo/Deum* (371, 387, 1013). Das Darstellerverzeichnis wurde ergänzt, ebenso der Zusatz *Druuidum* bei den weiteren Auftritten des Chores nach dem 1. Akt. Die Reihenfolge der Sprecher vor den Szenen wurde dem Auftritt nach einheitlich geordnet (statt vor 273 *SAO*, 911 *SaSegoSegi*, 1077 *NA*, 1119 *SegoSegiA*, 1214 *ServSego*).

- 57 *aevi* statt *aeni*
- 206 *qui* statt *qu*
- 692 *patris* statt *paris*
- 747 *Suëvus* statt *Süevus*
- 846 *Teutiscus* statt *Teutisc9*
- 1162 *Et* als Fortsetzungshinweis am Seitenende passt nicht zum folgenden Seitenanfang; die Seitenzählung 53/54 ist aber korrekt.
- 1222 evtl. *grave* statt *gravi*; vgl. jedoch Sil.10,404 *gravis ... bello*
- 1228 *ego ...* statt *ego*.

'Komma' gestrichen vor *et, atque, -que, neque, nec, aut, vel, -ve, an, quam* u.ä.: 7, 9, 13, 19, 21, 22, 31, 33, 37, 41, 41, 43, 47, 48, 49, 55, 56, 58, 59, 69, 79, 80, 83, 84, 85, 99, 101, 103, 108, 114, 121, 123, 133, 138, 141, 145, 169, 174, 177, 179, 180, 185, 187, 190, 204, 206, 208, 221, 231, 241, 245, 250, 255, 258, 266, 269, 281, 283, 302, 315, 318, 325, 329, 338, 342, 355, 358, 359, 360, 371, 377, 397, 398, 399, 401, 403, 407, 413, 414, 419, 423, 433, 444, 444, 451, 455, 462, 476, 478, 480, 484, 486, 496, 510, 517, 519, 524, 529, 531, 545, 548, 551, 558, 562, 578, 579, 583, 588, 596, 616, 621, 624, 627, 634, 637, 640, 643, 645, 647, 648, 654, 656, 656, 657, 657, 661, 661, 667, 670, 676, 682, 684, 690, 703, 709, 717, 722, 739, 740, 743, 743, 744, 749, 750, 750, 760, 765, 767, 770, 770, 771, 782, 784, 786, 791, 796, 808, 811, 816, 823, 832, 834, 837, 844, 858, 863, 866, 880, 882, 886, 892, 898, 905, 908, 912, 919, 921, 924, 925, 927, 939, 942, 946, 948, 951, 965, 966, 969, 994, 1002, 1013, 1017, 1018, 1059, 1060, 1062, 1065, 1082, 1090, 1110, 1113, 1144, 1145, 1147, 1147, 1150, 1176, 1176, 1177, 1183, 1185, 1186, 1222, 1225, 1235, 1237, 1240, 1241

'Komma' gestrichen nach: 10 *bibens*, 14 *equo*, 40 *agens*, 114 *polo*, 193 *novum*, 202 *merent*, 214 *tuae*, 303 *Lemnio*, 452 *reddere*, 565 *te*, 583 *portis*, 755 *eius*, 762 *impetu*, 814 *turbines*, 1053 *sit*, 1053 *licet*

'Komma' ergänzt: 99 *et*, 112 *sic*, 206, 239, 282, 302, 318, 387, 520/534 *ite, viri*, 545, 545, 567 *recidat*, 567 *efficiam*, 595, 597 *et*, 598, 613, 625, 640, 696, 696, 717, 772, 794 *ut*, 794 *ecce*, 798, 826, 830, 834 *tuque*, 887 *iubeo*, 896, 896, 947 *demonstrent*, 1025 *sacerdos*, 1025 *hei*, 1043, 1103, 1130 *procede*, 1195

'Komma' statt 'Punkt': 92, 183, 222, 260, 376, 378 *molles*, 655, 777, 865, 887 *opus*, 1087, 1135, 1144, 1148, 1173

'Komma' statt 'Doppelpunkt': 23, 39, 115, 170, 208, 210, 211, 223, 237, 323, 341, 342, 358, 402, 406, 408, 410 *impudens*, 412, 415, 447, 471, 478, 485, 489, 504, 514, 532, 593, 634, 649, 679, 685, 707, 707, 730, 739, 768, 768, 899, 914, 928, 931 *velis*, 956, 974, 984, 988, 1012, 1114, 1167, 1180, 1200

'Komma' statt 'Strichpunkt': 9, 16, 123, 129, 197, 383 *adversa*, 474 *vocans*, 510, 518 *hactenus*, 578, 689, 761, 904 *manu*, 1030 *preces*, 1107, 1112, 1120, 1241

'Komma' statt 'Fragezeichen': 38, 1096 *auctor*

'Komma' statt 'Klammer': 328, 328, 466, 466, 1101, 1101

'Punkt' gestrichen: 779 *modo*

'Punkt' ergänzt: 328, 331, 561

'Punkt' statt 'Doppelpunkt': 66, 221, 235, 556, 607, 677, 849, 927, 1238

'Punkt' statt 'Strichpunkt': 872

'Punkt' statt 'Komma': 233

'Strichpunkt' ergänzt: 71, 1042

'Strichpunkt' statt 'Punkt': 108, 233, 249, 591, 731, 736, 780, 797, 809, 937, 985, 1021, 1061, 1086, 1090

'Strichpunkt' statt 'Doppelpunkt': 27, 36, 44, 57, 61, 66, 70, 103, 111, 144, 152, 157, 165, 172, 177, 189, 216, 247, 276, 282, 368, 384, 438, 470, 500, 523, 575, 605, 608, 662, 665, 695, 719, 764, 775, 805, 849, 861, 868, 917, 952, 1014, 1034, 1070, 1089, 1094, 1109, 1138, 1145, 1166, 1219

'Strichpunkt' statt 'Komma': 568, 598, 1052

'Doppelpunkt' gestrichen: 525 *arena*, 572 *sum*, 922 *deum*, 1060 *Axenas*

'Doppelpunkt' statt 'Punkt': 526, 713, 860, 1220

'Doppelpunkt' statt 'Komma': 289 *prime*

'Fragezeichen' ergänzt: 550

'Fragezeichen' statt 'Punkt': 42, 1096

'Ausrufezeichen' statt 'Punkt': 231

'Anführungszeichen' ergänzt: 714ff., 1032ff., 1221ff.

'Gedankenstrich' ergänzt: 1043 *salus*

'Gedankenstriche' statt 'Klammern': 242, 250f., 260f., 377f., 387, 432, 592, 713, 826, 829f., 914, 1043, 1214